

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESAS KOMPETENCES JOMAS.

Šajā faktu lapā aplūkotas Eiropas Savienības Tiesas (EST) kompetences jomas. Tiesu veido divas tiesas – pati [Tiesa](#) un [Vispārējā tiesa](#), kurās var celt dažādas prasības, kā noteikts Līguma par Eiropas Savienību (LES) 19. pantā, Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 251. līdz 281. pantā, *Euratom* līguma 136. pantā un Līgumiem pievienotā 3. protokolā par Eiropas Savienības Tiesas statūtiem.

ES TIESA

A. Pret dalībvalstīm vai Eiropas Savienības iestādēm, struktūrām, birojiem vai aģentūrām celtas tiešās prasības

Tiesa izskata lietas, kas ierosinātas pret dalībvalstīm vai iestādēm, kuras nav ievērojušas savus no ES tiesībām izrietošos pienākumus.

1. Prasības pret dalībvalsti sakarā ar valsts pienākumu neizpildi

Šāda veida tiesvedību var uzsākt:

- vai nu Komisija, atbilstoši sākotnējai procedūrai (LESD 258. pants): vispirms dodot attiecīgai valstij iespēju sniegt savus paskaidrojumus un pamatotos atzinumus ([1.3.8.](#));
- vai kāda dalībvalsts pret citu dalībvalsti, pirms tam ar lūgumu par lietas izskatīšanu vēršoties Komisijā (LESD 259. pants).

Tiesas uzdevums:

- Konstatēt, ka dalībvalsts nav izpildījusi savus pienākumus, un tādā gadījumā šai dalībvalstij tiek uzlikts pienākums nekavējoties veikt pasākumus to izpildei.
- Ja pēc tam, kad Komisija atkārtoti vērsusies Tiesā, Tiesa tomēr konstatē, ka attiecīgā dalībvalsts nav izpildījusi tās spriedumu, Tiesa var šai valstij uzlikt naudas sodu (fiksētu vienreizēju naudas sodu un/vai periodisku maksājumu), kura lielumu nosaka Tiesa pēc Komisijas ierosinājuma (LESD 260. pants).

2. Pret ES iestādēm celtas prasības par tiesību akta pasludināšanu par spēkā neesošu vai sakarā ar iestāžu bezdarbību

Joma: gadījumi, kad pieteikuma iesniedzējs lūdz atcelt pasākumu, kas, viņa ieskatā, ir pretrunā ar ES tiesībām (pasludināšana par spēkā neesošu – LESD 263. pants) vai, pārkāpjot ES tiesības, iestādes, struktūras, biroji vai aģentūras nav pieņēmušas lēmumu (LESD 265. pants).

Lietas nodošana izskatīšanai Tiesā: prasību var celt dalībvalstis, pašas iestādes, kā arī jebkura fiziska vai juridiska persona, ja prasība attiecas uz pasākumu (jo īpaši regulu, direktīvu vai lēmumu), ko pieņēmusi ES iestāde un kas adresēts kādam no minētajiem.

Tiesas uzdevums: Tiesa pasludina par spēkā neesošu nelikumīgi pieņemto tiesību aktu vai konstatē bezdarbību, un šajā gadījumā attiecīgajai iestādei ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai pildītu Tiesas spriedumu (LESD 266. pants).

3. Citas tiešās prasības

Tā kā Vispārējās tiesas kompetencē ir visas prasības pirmajā instancē, kas minētas LESD 263., 265., 268., 270. un 272. pantā, Tiesā iesniedzamas vienīgi prasības par Komisijas lēmumiem, ar kuriem uzliek sodus uzņēmumiem (261. pants), kā arī tās prasības, kas paredzētas [Eiropas Savienības Tiesas statūtos](#) (kuros grozījumi ir izdarīti ar 2012. gada 11. augusta Regulu (ES, Euratom) Nr. 741/2012, ar 2015. gada 16. decembra Regulu (ES, Euratom) 2015/2422, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 6. jūlija Regulu (ES, Euratom) 2016/1192). Tiesas Statūtu 51. pantā ir noteikts, ka, atkāpjoties no noteikuma, kas iekļauts Līguma par Eiropas Savienības darbību 256. panta 1. punktā, Tiesa saglabā jurisdikciju lietās, kas minētas Līguma par Eiropas Savienības darbību 263. un 265. pantā, kad tās ierosina kāda dalībvalsts pret:

- Eiropas Parlamenta vai Padomes, vai abu šo iestāžu kopīgu darbību vai bezdarbību, izņemot:
 - lēmumus, kurus pieņēmusi Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta 2. punkta trešo daļu;
 - Padomes tiesību aktus, kas pieņemti saskaņā ar Padomes regulu par pasākumiem, lai aizsargātu tirdzniecību Līguma par Eiropas Savienības darbību 207. panta nozīmē;
 - Padomes tiesību aktus, ar kuriem Padome īsteno izpildu pilnvaras saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 291. panta 2. punktu;
- Komisijas darbību vai bezdarbību saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 331. panta 1. punktu.

Tiesa saglabā jurisdikciju arī lietās, kas minētas tajos pašos pantos, kad tās ierosina Savienības iestāde pret Eiropas Parlamenta, Padomes, abu šo iestāžu kopīgu darbību vai bezdarbību, vai pret Komisiju, vai kad tās ierosina Savienības iestāde pret Eiropas Centrālās bankas darbību vai bezdarbību.

B. Netiešās prasības – dalībvalsts tiesā celti iebildumi pret aktu likumību (LESD 267. pants – prejudiciāli nolēmumi)

Parasti par ES tiesību piemērošanu lietās, kas saistītas ar šo tiesību piemērošanu, ir atbildīga dalībvalsts tiesa. Tomēr, ja kādas dalībvalsts tiesā ir ierosināts jautājums par Savienības tiesību interpretāciju, šī tiesa var lūgt, lai Tiesa sniedz prejudiciālu nolēmumu par šo jautājumu. Ja minētā dalībvalsts tiesa ir pēdējās instances tiesa, tad tai šādā situācijā ir obligāti jāvēršas Tiesā. Valsts tiesa iesniedz Tiesai jautājumu(-s) par ES tiesību normu interpretāciju vai spēkā esamību, parasti tiesas nolēmuma veidā atbilstoši valstu procesuālajiem noteikumiem. Tiesas kanceleja to nosūta pamata lietā

iesaistītajiem dalībniekiem, kā arī visām Savienības dalībvalstīm un iestādēm. Tiem ir doti divi mēneši rakstveida apsvērumu iesniegšanai Tiesā.

C. Otrās instances kompetence

Tiesas kompetencē ir arī izskatīt pret Vispārējās tiesas spriedumiem un rīkojumiem celtās apelācijas sūdzības, kuras attiecas uz tiesību jautājumiem. Apelācijas sūdzības izskatīšana neaptur attiecīgā akta piemērošanu.

Ja apelācijas sūdzība ir pieņemama un pamatota, Tiesa atceļ Vispārējās tiesas spriedumu un var pati izšķirt strīdu vai arī nodot lietu atpakaļ Vispārējai tiesai, kurai ir saistošs apelācijas tiesvedībā pieņemtais Tiesas nolēmums.

SASNIEGUMI

Ir apliecinājies, ka Tiesa ir ļoti svarīgs faktors Eiropas integrācijas procesā, dažos gadījumos pat var teikt – šā procesa virzītājspēks.

A. Vispārējie sasniegumi

Tiesas 1963. gada 5. februāra spriedums lietā Van Gend & Loos apstiprināja principu, ka dalībvalstu tiesās ir tieši jāpiemēro Kopienas tiesību akti. Arī Tiesas 1964. gada 15. jūlijā pieņemtajam spriedumam lietā Costa/ENEL bija īpaši būtiska nozīme, nosakot Kopienas tiesības par neatkarīgu tiesību sistēmu, kas ir prioritāra salīdzinājumā ar dalībvalstu tiesību normām. Pie citiem nozīmīgiem spriedumiem, kas attiecas uz cilvēktiesību aizsardzību, ir pieskaitāmi, piemēram, 1974. gada 14. maija spriedums *Nold* lietā, kurā Tiesa noteica, ka cilvēka pamattiesības ir neatņemama to vispārējo tiesību principu daļa, kuru ievērošanu tā nodrošina ([4.1.1.](#)).

B. Sasniegumi konkrētās jomās

- Preču brīva aprite: 1979. gada 20. februāra spriedums *Cassis de Dijon* lietā, kurā Tiesa nolēma, ka ikvienu kādā dalībvalstī likumīgi ražotu un tirgotu preci principā drīkst tirgot jebkuras citas dalībvalsts tirgū.
- Personu brīva pārvietošanās: 1995. gadā pieņemtais spriedums *Bosman* lietā noteica, ka profesionālais sports ir saimnieciskā darbība, kuras īstenošanu nedrīkst kavēt futbola federāciju noteikumi, ar kuriem reglamentē spēlētāju pāriešanu no kluba uz klubu vai ierobežo citu dalībvalstu pilsoņu skaitu.
- Kopienas ārējās kompetences: 1971. gada 31. marta spriedums lietā *Komisija/Padome (AETR spriedums)*, kurā Tiesa atzina Kopienas kompetenci slēgt starptautiskus nolīgumus jomās, uz kurām attiecas Kopienas tiesības.
- 1991. gada spriedumā lietā *Francovich* un citi Tiesa noteica vēl vienu pamatprincipu – valsts atbildības principu attiecībā uz fiziskām personām nodarīto kaitējumu, kas radies valsts pārkāpuma dēļ, ja šī dalībvalsts nav transponējusi direktīvu vai to izdarījusi novēloti.
- Dažādi spriedumi sociālās drošības jautājumos (*Defrenne* lieta par vienādu atalgojumu vīriešiem un sievietēm) un darba ņēmēju veselības aizsardzību un drošību (2001. gada *BECTU* lieta).

Jāpiebilst, ka viens no ievērojamākajiem Tiesas sasniegumiem ir tās pasludinātais princips, ka Līgumus nedrīkst interpretēt iesīkstējušā veidā, bet gan tie ir jāskata saistībā ar integrācijas pakāpi un pašos Līgumos noteiktajiem mērķiem. Šis princips ļāva pieņemt tiesību aktus jomās, uz kurām neattiecas konkrēti Līgumu noteikumi, piemēram, attiecībā uz cīņu pret apkārtējās vides piesārņošanu – 2005. gada 13. septembra lietā *Komisija/Padome* tiesa atļāva Eiropas Savienībai veikt krimināltiesiskus pasākumus, ko uzskata par vajadzīgiem vides aizsardzības mērķu sasniegšanai.

2017. gadā pēc Tiesas priekšsēdētāja un 28 dalībvalstu konstitucionālo un augstāko tiesu priekšsēdētāju iniciatīvas saistībā ar Romas līgumu parakstīšanas 60. gadadienu tika izveidots Eiropas Savienības Tiesu tīkls.

Tā mērķis ir veicināt informācijas apmaiņu par tiesu praksi starp iesaistītajām valstu tiesām un Eiropas Savienības Tiesu. Ierobežotas piekļuves vietnē iesaistītās valstu tiesas un Eiropas Savienības Tiesa publicē informāciju par tiesu praksi attiecībā uz ES tiesību aktiem, par jautājumiem, kurus valstu tiesas nosūtījušas EST prejudiciāla nolēmuma sniegšanai, kā arī piezīmes un pētījumus.

Tīkla pirmais sasniegums bija sadarbības platformas (*JNEU* platformas) izveide, kas pieejama visās ES valodās un kurā apkopots Eiropas Savienības Tiesas tiesnešu un valstu tiesnešu tiesu iestāžu darbības ietvaros paveiktais. Tiesnešiem ir pieejams instruments, kas ļauj viņiem savu judikatūru un pētniecības un analīzes darbu padarīt pieejamu kolēģiem, lai tā dalītos ar zināšanām un uzlabotu efektivitāti.

JNEU platformai pašlaik ir vairāk nekā 2000 lietotāju dalībvalstu konstitucionālajās un augstākajās tiesās.

VISPĀRĒJĀ TIESA

(1.3.9.)

A. Vispārējās tiesas kompetences jomas (LESD 256. pants)

Eiropas Savienības Tiesa sastāv no divām tiesām, proti, no pašas [Tiesas](#) un [Vispārējās tiesas](#). Ja Tiesai ir ekskluzīva kompetence attiecībā uz prasībām starp iestādēm un prasībām, ko kāda dalībvalsts ceļ pret Eiropas Parlamentu un/vai Padomi, tad Vispārējai tiesai ir pirmās instances kompetence attiecībā uz visām citām šāda veida prasībām, jo īpaši prasībām, ko ceļ fiziskas personas un prasībām, ko kāda dalībvalsts ceļ pret Komisiju.

LESD nosaka, ka Vispārējās tiesas kompetencē ir izskatīt un izlemt pirmajā instancē lietas, kas minētas LESD 263., 265., 268., 270. un 272. pantā, jo īpaši turpmāk minētajās jomās, ja vien tās nav dalībvalstu, ES iestāžu vai Eiropas Centrālās bankas iesniegtas lietas, kuru izskatīšana ir vienīgi Tiesas kompetencē (Eiropas Savienības Tiesas Statūtu 51. pants):

- prasības par ES iestāžu, aģentūru vai struktūru aktu atcelšanu vai prasības, ko ceļ fiziskas vai juridiskas personas, lai tiktu konstatēta šo iestāžu un struktūru bezdarbība (LESD 263. un 265. pants);
- pret Komisiju celtās dalībvalstu prasības;

- prasības par tāda kaitējuma novēršanu, ko radījušas ES iestādes, aģentūras vai struktūras vai to darbinieki (LESD 268. pants);
- prasības, kas saistītas ar Savienības vai Savienības vārdā noslēgtiem līgumiem, ja tajos nepārprotami noteikts, ka strīdi izskatāmi Vispārējā tiesā (LESD 272. pants);
- prasības intelektuālā īpašuma jomā, kas iesniegtas pret Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma biroju un Kopienas Augu šķirņu biroju;
- domstarpības starp Savienību un tās darbiniekiem, tostarp domstarpības starp visām iestādēm un visām struktūrām, birojiem vai aģentūrām, no vienas puses, un to darbiniekiem, no otras puses;
- prasības par Eiropas Ķimikāliju aģentūras lēmumiem.

Eiropas Savienības Tiesas statūtos Vispārējās tiesas kompetenci var paplašināt, ietverot arī citas jomas.

Pirmajā instancē pieņemtos Vispārējās tiesas lēmumus principā var pārsūdzēt Tiesā, bet tikai attiecībā uz tiesību jautājumiem.

B. Prejudiciāli nolēmumi

Vispārējās tiesas kompetencē ir sniegt prejudiciālus nolēmumus (LESD 267. pants) Eiropas Savienības Tiesas statūtos noteiktajās jomās (LESD 256. panta 3. punkts). Tomēr Tiesas statūtos šajā sakarībā nav ieviesti nekādi noteikumi un tāpēc ekskluzīva kompetence sniegt prejudiciālus nolēmumus šobrīd ir tikai Tiesai.

C. Apelācijas sūdzību iesniegšana

Vispārējās tiesas spriedumus divu mēnešu laikā var pārsūdzēt Tiesā, bet tikai attiecībā uz tiesību jautājumiem.

EIROPAS SAVIENĪBAS CIVILDIENESTA TIESA

No 2016. gada 1. septembra domstarpību starp Savienību un tās darbiniekiem izskatīšana tika nodota Vispārējai tiesai ([1.3.9.](#)), kas nozīmēja 2004. gadā izveidotās Eiropas Savienības Civildienesta tiesas likvidāciju. Padomes Lēmums 2004/752/EK, Euratom par Eiropas Savienības Civildienesta tiesas izveidi tādējādi tika atcelts ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 6. jūlija Regulu (ES, Euratom) 2016/1192 par to, lai Vispārējai tiesai nodotu kompetenci pirmajā instancē izskatīt domstarpības starp Eiropas Savienību un tās darbiniekiem. Lietas, kuru izskatīšana Civildienesta tiesā 2016. gada 31. augustā vēl nebija pabeigta, nodeva Vispārējai tiesai, kura turpināja šīs lietas izskatīt tādā stāvoklī, kādā tās bija minētajā datumā, turklāt turpināja piemērot bijušās Civildienesta tiesas veiktās procesuālās darbības šajās lietās. Ja lietu Vispārējai tiesai nodod pēc tiesvedības mutvārdu daļas pabeigšanas, minēto tiesvedības daļu atsāk.

Pārejas noteikumi tika ieviesti attiecībā uz apelācijām par Civildienesta tiesas nolēmumiem, kuru izskatīšana vēl nebija pabeigta līdz jurisdikcijas nodošanai 2016. gada 1. septembrī vai kas tika iesniegtas vēlāk. Vispārējā tiesa turpina būt kompetenta izskatīt šīs apelācijas un pieņemt nolēmumus. Līdz ar to Tiesas statūtu

I pielikuma 9.–12. pantam joprojām jābūt piemērojamam attiecībā uz konkrētajām tiesvedībām.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Atbilstoši LESD 257. pantam Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru Vispārējai tiesai var izveidot specializētās tiesas, kuras pirmajā instancē izskata un izlemj noteiktu kategoriju lietas īpašās jomās. Parlaments un Padome, pieņemot regulas, izveido tās vai nu pēc Komisijas priekšlikuma un pēc apspriešanās ar Tiesu, vai arī pēc Tiesas lūguma un pēc apspriešanās ar Komisiju.

Atbilstoši LESD 281. pantam Eiropas Savienības Tiesas statūti ir izklāstīti atsevišķā protokolā un Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru var grozīt Statūtu noteikumus.^[1]

Parlaments ir viena no LESD 263. pantā minētajām iestādēm, kas var sniegt prasību tiesā (kā viena no pusēm).

Udo Bux
05/2019

[1]2012. gada 11. augusta Regula (ES, Euratom) Nr. 741/2012, 2015. gada 16. decembra Regula (ES, Euratom) 2015/2422 un Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 6. jūlija Regula (ES, Euratom) 2016/1192.

